

SPRAWOZDANIE Z EUROPEJSKIEJ KONFERENCJI PARTNERÓW HOUSING FIRST W BERLINIE

W dniach 6-7 listopada 2025 odbyła się w Berlinie Europejska Konferencja Partnerów Housing First. Spotkali się tutaj przedstawiciele organizacji pomocowych znających i wdrażających metodę Housing First, najemcy Housing First, praktycy, decydenci i badacze, aby uczyć się, dzielić spostrzeżeniami i budować partnerstwa, które popchną ideę Housing First naprzód w całej Europie. Zebrały się tutaj osoby z 21 krajów, w tym tak odległych, jak Brazylia, Kanada czy USA. Wśród krajów europejskich, m. in. Czech, Słowacji, Niemiec, Danii, Szwecji, Holandii, Hiszpanii, Austrii, Irlandii znaleźli się także nasi bliscy partnerzy z Portugalii. Polskę reprezentowało kilka organizacji. Jedną z nich było Polskie Stowarzyszenie Najpierw Mieszkanie, którego jestem członkiem i z którego ramienia stawił się w Berlinie czteroosobowy zespół w składzie: Anna Gazda, Jakub Wilczek, Piotr Olech i Arkadiusz Nasiński. Nasz udział finansowany był w ramach zadania publicznego współfinansowanego ze środków budżetu państwa na podstawie umowy nr DPS/79/B/2025 podpisanej z Ministerstwem Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Wydarzenie odbywało się w zaadaptowanym na Centrum Konferencyjne nieczynnym kinie Kosmos i chociaż sam pomysł wydaje się świetny, to dostępność sal i przestrzeni kulinarnej dla osób z niepełnosprawnościami pozostawiało wiele do życzenia. Mimo to udało się wziąć udział w interesujących nas panelach. Było w czym wybierać, bo zakres tematyczny był bardzo szeroki i obejmował zasadniczo wszystkie obszary, z jakimi spotykamy się wdrażając metodę Housing First. Zajęcia prowadzone były w kilku salach równocześnie, więc nie udało się nam wysłuchać wszystkich dyskusji.

Pierwszego dnia odbyło się 22 paneli tematycznych. Ich tytuły podaję poniżej, a w wypadku, gdy ktoś z naszego zespołu uczestniczył w zajęciach, dołączam rozszerzenie, które w zasadzie sprowadza się do tłumaczenia slajdów z odpowiedniej prezentacji:

- 1. Housing First w działaniu: porównanie wniosków z europejskich strategii narodowych**
- 2. Kluczowe wnioski z programu Housing First w Szkocji**
- 3. Mieszkalnictwo socjalne w Norwegii - podejście ogólnokrajowe i lokalne**
- 4. Supermoce zamiast stygmatyzacji: klucz do widzialności i samostanowienia**

Supermoce zamiast stygmatyzacji – Housing First dla kobiet w Berlinie

1. Aspekty związane z płcią w kontekście bezdomności

- Dlaczego potrzebny jest projekt Housing First skierowany specjalnie do kobiet?

- Doświadczenie przemocy / narażenie na przemoc oraz brak bezpiecznych przestrzeni
 - Ukryta bezdomność i niewidoczność w systemie
 - Struktury patriarchalne (mniejsze szanse na rynku pracy, ubóstwo kobiet na starość wynikające z pracy opiekuńczej itd.)
 - Cięża, poród i dzieci
 - Wykluczenie społeczne
 - Specyficzne potrzeby zdrowotne i higieniczne kobiet
-

2. Housing First dla kobiet

- **SkF e.V. Berlin – nasza realizacja**
 - Housing First, nie „Housing Only”
 - Oddzielenie mieszkania od wsparcia
 - Własne, bezterminowe umowy najmu
 - Bezwarunkowy udział w projekcie
 - Oferta bez ograniczeń czasowych
 - Zespół multiprofesjonalny
-

3. Praktyka pracy

- **Feministyczna postawa w codziennej pracy**
 - **W pracy socjalnej**
 - Budowanie relacji jako fundament zaufania i stabilności
 - Indywidualna praca z przypadkiem i różnorodność klientek
 - Wzmacnianie sprawczości i samostanowienia
 - Sieciowanie i współpraca interdyscyplinarna
 - Feministyczna postawa: stronniczość wobec klientek, refleksyjność, świadomość władzy w praktyce
-

Psychologiczne poradnictwo

- Szeroki zakres pracy: poradnictwo, grupy, praca w zespole multiprofesjonalnym, zarządzanie kryzysami, „clearing”...
- Nawiązanie kontaktu i relacji jako największa trudność
- Elastyczne i dostosowane ramy działania

Tematy specyficzne dla kobiet

- Praca wrażliwa na traumę w kontekście patriarchalnych struktur społecznych
- Mój osobisty (psychodynamiczny) sposób pracy:

- abstynencja i neutralność
 - bezdomność jako część większego systemu i strategia „ja”
 - procesy nieświadome i adaptacje
 - praca nad relacją i więzią
 - „holding” i zawieranie (containment)
 - stabilizacja > terapia
 - ...czy psychologiczne poradnictwo jest „specyficzne dla kobiet”?
-

Feministyczna praktyka pracy na poziomie zarządzania

- Warunki strukturalne
 - Osadzenie projektu w systemie
 - Wymiar polityczny
-

W pracy feministycznej ważne jest zrozumienie:

- Ochrona dzieci vs. dobrowolność
 - Wiedza o grupie docelowej i jej specyfice
 - Dynamiki przemocy i zależności
 - Intersekcjonalny feminizm w praktyce
 - Branie na serio emocjonalnego wymiaru pracy
 - Wspieranie kobiet tam, gdzie aktualnie się znajdują
-

4. Trudności i wnioski

Ogólne

- Mieć na uwadze nowe wyzwania pojawiające się po wprowadzeniu do mieszkania
- Wzmacniać oferty grupowe i budować wspólnotę
- Praca w tandemie w zespole
- Multiprofesjonalna współpraca
- Praca relacyjna jako centralna podstawa (równowaga między bliskością a granicami!)
- Refleksja nad ograniczonymi zasobami
- Potrzeby klientek zmieniają się nieustannie

Christin Weyershausen — weyershausen@skf-berlin.de

Housing First dla kobiet

Sozialdienst katholischer Frauen e.V. Berlin

Müllerstr. 126 | 13349 Berlin

www.housingfirst-frauen.berlin

5. Wycofanie się klienta z Housing First: lekcja wyciągnięta z irlandzkiego modelu

1. Konceptualizacja wycofania („to spektrum”) – HSE

Wycofanie się klienta nie jest pojedynczym zdarzeniem, ale ciągłym spektrum – od „łagodnego wycofania” po „całkowite wycofanie”.

- Miękkie (łagodne) wycofanie
- Klienci wydają się uczestniczyć, ale mają niski poziom zaangażowania.
- „Robią wystarczająco dużo, byśmy myśleli, że są zaangażowani, ale musimy kontaktować się z nimi co kilka miesięcy.”
- Cykliczne (przerywane) wycofanie
- Klienci wielokrotnie przechodzą między wycofaniem a ponownym zaangażowaniem.
- „Wycofują się, potem wracają, potem znów się wycofują, potem znów wracają.”
- Całkowite wycofanie
- Klienci całkowicie tracą kontakt i są nieosiągalni.
- „Ktoś opuścił swoje mieszkanie. Nie wiemy, co się stało. Po prostu zniknął.”
- Brak zaangażowania od początku
- Pomimo wysiłków, nie udało się nawiązać skutecznego kontaktu.
- „Pomimo naszych najlepszych starań, nigdy nie udało się ustanowić znaczącego kontaktu z tą osobą.”

2. Czynniki na poziomie społeczności: Utrata „kontroli przy drzwiach wejściowych” jako główny czynnik

- Czynniki społecznościowe przyczyniające się do wycofania klientów:
- „Gatecrasher” / Zjawisko „Cuckooingu”
- Ludzie, tacy jak handlarze narkotyków, przejmują mieszkania klientów.
- „Ludzie dowiadują się, że ktoś ma dom i od razu tam się wprowadzają, jak sępy.” (NGO)
- Prowadzi to do „cuckooingu” – zewnętrzne osoby zajmują mieszkanie klienta.
- „Coraz więcej kobiet traci swoje mieszkania, ponieważ weszły w związek z kimś.” (LA)
- Problemy z używkami
- „...używanie crack kokainy miało ogromny wpływ na wycofanie klientów, ponieważ stają się zbyt chaotyczni.” (HSE)
- Powoduje chaotyczne zachowania, utrudnia utrzymanie stabilności.
- Utrudnia klientom utrzymanie mieszkania i kontaktów z systemem wsparcia.
- Izolacja społeczna
- Brak więzi i wsparcia społecznego prowadzi do samotności.
- Ograniczona integracja i uczestnictwo w życiu społecznym.
- Klienci czują się odłączeni od swojego otoczenia i sieci wsparcia.

3. Kluczowe wnioski

- Wycofanie nie zawsze jest negatywne – może oznaczać rozwój klienta, większą niezależność lub ujawniać ograniczenia systemu.
- Wczesne etapy to okres wysokiego ryzyka – faza przed wprowadzeniem się i pierwszy rok po zamieszkaniu wymagają konsekwentnego, ukierunkowanego wsparcia.
- Pragmatyczne i przednajemne wsparcie działa – praktyczna, codzienna pomoc i budowanie relacji pomagają utrzymać mieszkania.
- Relacje napędzają zaangażowanie – „trwałość” personelu, autentyczność i umiejętność budowania zaufania są kluczowe.
- Ustrukturyzowane protokoły wzmacniają praktykę – regularne spotkania zespołów i śledzenie poziomu zaangażowania zapobiegają „znikaniu” klientów z systemu.

4. Zalecenia do wdrożenia – rzeczy do zrobienia w poniedziałek rano!

- Wyraźnie określ oczekiwania dotyczące „podstawowego kontaktu” podczas wyjaśniania programu HF (Housing First) – to nie tylko „klucze do mieszkania”.
- Wykorzystaj osoby z doświadczeniem (rówieśników / klientów HF) do wyjaśniania zasad i zobowiązań programu HF innym klientom.
- Zaangażuj koordynatora ICM (Intensive Case Manager) przy przekazywaniu kluczy, aby od początku zbudować relację.
- Oznacz klientów wysokiego ryzyka w fazie przednajemnej i w pierwszym roku, zaplanuj proaktywny kontakt.
- Omów każdego klienta rotacyjnie (nie tylko tych w kryzysie), aby uniknąć sytuacji, w której ktoś „znika z radaru”.
- Doprecyzuj role zespołów terenowych, szczególnie w przypadku przejść z więzienia, szpitala lub po stracie bliskiej osoby.
- Ustal plan kontroli przy drzwiach wejściowych (obecność, inspekcje, symboliczny nadzór, współpraca z policją) za zgodą klienta.
- Zapewnij onboarding specyficzny dla programu HF oraz regularne szkolenia odświeżające dotyczące wierności modelowi.
- Ustandaryzuj komunikację przy zmianach personelu (wcześniejsze informowanie klientów).
- Stosuj praktyczną listę wsparcia – opracowaną wspólnie z klientem.

6. Monitoring czynszów jako narzędzie prewencyjne w zakresie bezpieczeństwa mieszkaniowego w modelu Housing First

7. Realizacja programu „Irish Housing First”: dostosowanie, polityka, praktyka i opinie ekspertów przez doświadczenie

8. Housing First w Niemczech: najnowsze wydarzenia i wyzwania

9. Co nas łączy dzisiaj? Podejście oparte na wartościach w Housing First

Julia Wygnańska
Fundacja Housing First Polska

Wprowadzenie

Chciałabym podzielić się z Państwem perspektywą, która nie jest akademickim badaniem, ale wynika z wielu lat pracy, obserwacji i doświadczeń w Europie Środkowo-Wschodniej. Jako Europejka, ale także osoba zanurzona w realiach naszego regionu, widzę jak bardzo uwarunkowania historyczne i pokoleniowe wpływają na naszą samoocenę, skłonność do perfekcjonizmu i poczucie, że zawsze „jesteśmy z tyłu”.

Jednocześnie jestem gorącą zwolenniczką Housing First. To najlepsze podejście, jakie znamy — może nie idealne, ale tak jak demokracja, zdecydowanie najlepsze z istniejących. Moją ambicją jest, aby jak najwięcej osób miało dostęp do programów, które dają realne narzędzia: możliwość poczuć się człowiekiem, mieć cele i prawo do ich realizacji.

Jak chcemy czuć się w pracy?

(Ilustracja: lista stwierdzeń pojawiających się na slajdzie)

Każdy z nas chce w pracy:

- czuć się dobrze,
- robić rzeczy, które mają sens,
- działać w zgodzie ze standardami zawodowymi,
- mieć stabilne godziny pracy i równowagę życiową,
- mieć zabezpieczenie finansowe,
- być docenianym — bo codziennie towarzyszymy kryzysom, staramy się je łagodzić i widzimy ich ciężar.

Moja droga do Housing First

(Ilustracja: chronologia doświadczeń – oś czasu)

Moje pierwsze spotkanie z Housing First miało miejsce w 2005 roku podczas wydarzenia FEANTSA.

W kolejnych latach:

- w latach 2011–2019 prowadziłam studia wykonalności HF w Polsce,
- w latach 2019–2023 współtworzyłam pilotaż 40 mieszkań w partnerstwie z Y-Säätiö,
- w 2020 r. powołaliśmy Fundację Housing First Polska,
- powstał Program Ambiwalencji, uznany w EPOCH za inspirującą praktykę,
- zdobyłam certyfikaty pracownika i trenera Housing First,
- wyszkoliłam trenerów HF/NM w programach długoterminowych,

- dziś prowadzę fundację, wspieram uczestników i konsultuję zespoły wdrażające HF.
-

Dlaczego ta prezentacja? Założenia bazowe

Wszyscy tutaj jesteśmy rzecznikami Housing First.

Wszyscy chcemy, aby:

- HF było szerzej wdrażane,
- bezdomność realnie się zmniejszała,
- ludzie mieli wybór i możliwość odbudowy życia.

Może kluczem jest mówienie o Housing First przez pryzmat wartości.

Wierzę, że **podejście oparte na wartościach** może pomóc nam w Europie Środkowo-Wschodniej budować większą wspólnotę i skuteczniej działać.

I. Tło – gdzie jesteśmy jako region?

Międzynarodowa współpraca: mniej

(Ilustracja: dwie kolumny „less/more”)

W pracy międzynarodowej często czujemy, że mamy:

- mniej finansowania,
 - mniej instytucji,
 - mniej wyszkolonych specjalistów,
 - mniej programów,
 - mniej danych,
 - niższą skalę działań,
 - poczucie niedopasowania do zachodnich standardów.
-

Międzynarodowa współpraca: więcej, niż myślimy

Jednocześnie — i to jest równie prawdziwe — słyszymy:

- podziw dla pracy wykonywanej w trudnych warunkach,
- uznanie dla efektywności działań,
- wsparcie dla rozwiązań uwzględniających lokalny kontekst.

W 2010 roku w Brukseli, gdy omawiano badanie europejskie HF, dołączono projekt z Budapesztu jako realistyczną praktykę uwzględniającą warunki regionu — mimo że formalnie nie spełniał kryteriów HF. To był sygnał: **ważny jest kontekst i realistyczne rozwiązania.**

Debata: Program czy Kompas?

(Ilustracja: mapa vs kompas)

W naszych sieciach HF trwa dziś dyskusja:

Podejście „Road Map” = celem jest program HF zgodny z Fidelity Scale.

Podejście „Compass” = celem jest zakończenie bezdomności, a program ma być elastyczny.

Moim zdaniem odpowiedź jest jasna:

jeśli chcemy iść naprzód, musimy patrzeć na wartości.

II. Wartości

(Ilustracja: grafika z wartościami społecznymi różnych krajów)

Wartości są podstawą ludzkich działań.

Kształtują decyzje, granice moralne, sposób rozumienia dobra i zła.

Budują wspólnoty — a jednocześnie bardzo trudno je zmienić.

Dlatego zamiast próbować zmieniać ludzi, powinniśmy **pracować z wartościami, które już mają.**

Jakie wartości są charakterystyczne dla społeczeństw?

(Ilustracje: USA, Hiszpania, Czechy, Polska)

Przykłady:

- USA: indywidualizm, wolność, ciężka praca
- Hiszpania: rodzina, edukacja, pluralizm
- Czechy: stabilność, jakość życia
- Polska: „*Nic o nas bez nas*” – tradycja uczestnictwa i sprawczości

To pokazuje, że **wartości mogą być punktem wspólnym z Housing First.**

Wartości w przewodnikach Housing First

Każdy podręcznik HF zaczyna się od wartości i zasad:

- prawo do mieszkania,
- sprawczość,
- partnerstwo,
- redukcja szkód,
- praca oparta na mocnych stronach,
- brak warunków wstępnych.

To wartości, nie procedury, tworzą HF.

III. Rzecznictwo i „alergia na HF”

Nie obiecuj czerwonego ferrari

(Ilustracja: czerwone auto)

Gdy mówimy o Housing First, często brzmi to jak obietnica luksusu, na który decydenci „nie są gotowi”.

Powinniśmy mówić o **ulepszaniu status quo**, krok po kroku.

Nawet w „schronisku niskoprogowym” mogą być obecne wartości HF:

- decyzje klienta,
 - redukcja szkód,
 - relacje długoterminowe.
-

Wchodzenie w „duże polityki”

(Ilustracja: schemat zależności polityk publicznych)

Zamiast HF politycy wolą:

- ekonomię społeczną,
- standardy usług,
- innowacje społeczne,
- mieszkania wspierane,
- deinstytucjonalizację,
- integrację opieki zdrowotnej i społecznej.

Wokół tych tematów powstają grupy, a HF... pozostaje marginalne.

Skutki

(Ilustracja: wykres 0,93% – udział HF w Polsce)

W Polsce mimo licznych usług, programów i organizacji:
HF to mniej niż 1% dostępnych rozwiązań.

Alergia na HF

- „My mamy program mieszkaniowy, ale to nie HF”.
- „To nie jest oryginalne HF”.
- „HF? Proszę nie mówić, wszyscy mają tego dość.”

W Europie idziemy w stronę adaptacji, integracji usług, modeli mieszanych, opieki traumo-wrażliwej.

Czas na inny język — **język wartości.**

IV. Podejście oparte na wartościach (Value Based Approach)

(Ilustracja: tabela „Values vs Organization”)

Proponuję rozdzielić:

1. WARTOŚCI

- niepodważalne,
- dotyczą relacji pracownika z osobą w kryzysie,
- podlegają superwizji i monitorowaniu.

2. ORGANIZACJĘ PROGRAMU

- elastyczna,
- zależna od lokalnego kontekstu,
- tworzona przez lokalnych interesariuszy.

To oni mogą program zbudować lub zablokować.

Jakie efekty może przynieść to podejście?

- mniejsze napięcie związane z „oryginalnym HF”,

- większa sprawczość lokalnych zespołów,
 - zmniejszenie dysonansu poznawczego („już trochę to robimy”),
 - wzmocnienie roli szkoleń i kompetencji pracowników,
 - więcej wsparcia opartego na wartościach, nawet jeśli nie ma mieszkań,
 - mniej presji na „perfekcyjne HF”, więcej sensownej pracy z ludźmi.
-

Co robić od poniedziałku? — praktyczne zasady

(Ilustracje: 6 bloków – „When you start work on Monday”)

1. Przestań oceniać — zacznij słuchać

Zapytaj, czego osoba potrzebuje, aby poczuć się „jak w domu”.
Szanuj granice, ale bądź obecny.

2. Doceniaj małe kroki

Spotkanie twarzą w twarz raz w miesiącu to ogromny postęp.
Piwo zamiast wódki — też postęp.

3. Zapewnij dostęp do usług

Nie musisz wszystkiego robić sam.
Twoją rolą jest umożliwienie klientowi skorzystania z pomocy.

4. Wspieraj, nie wyręczaj

Nie podejmuj decyzji za klienta.
Pomagaj tam, gdzie jest gotowość.

5. Buduj relację opartą na profesjonalizmie

Bądź dostępny, punktualny, przejrzysty.
Nie jesteś przyjacielem ani rodzicem.

6. Używaj Fidelity Scale jako narzędzia rozwojowego

Nie do oceny, lecz do rozmowy, treningu, refleksji.

Zakończenie

Housing First to nie tylko program.

To sposób myślenia, który można wdrażać wszędzie — nawet tam, gdzie mieszkań brakuje, a system jest trudny.

To wartości — szacunek, prawo do wyboru, relacja, sprawczość — łączą nas jako profesjonalistów i jako ludzi.

I dlatego:

Możesz to zrobić. Możemy to zrobić razem.

10. Praca ekspertów przez doświadczenie oraz interdyscyplinarna praca zespołowa - przykłady z Wiednia

Trochę historii

2017

- Spotkania eksperckie na temat: pracownicy peer i peery w pomocy osobom bezdomnym
 - Utworzenie grupy roboczej: grupa sterująca pod nadzorem rady doradczej
-

2018

- Opracowanie programów nauczania do kursu certyfikacyjnego
 - Udział i prezentacje na konferencjach i wydarzeniach branżowych
 - Planowanie pierwszego kursu
 - Pierwsze dziewięciomiesięczne zatrudnienia wcześniej przeszkolonych peerów przez Fit2Work
-

2019

- Spotkania eksperckie: peery w pomocy osobom bezdomnym – z pierwszej ręki
 - Rozmowy fachowe DSA
 - Powstaje Peer Campus
-

2020

- Utworzenie Peerów Wsparcia Osób Bezdomnych w Wiedniu
- Start pierwszej edycji szkolenia pracowników peer (kurs pilotażowy)
- Dostosowanie programu szkolenia z powodu Covid-19
- Pierwsze zatrudnienia pracowników peer
- Pierwszych pięciu peerów rozpoczyna pracę

2021

- Certyfikacja programu szkoleniowego peerów przez Peer Akademie Plan B – Die Consulter

2022

- Opracowanie koncepcji roli pracownika peer w pomocy osobom bezdomnym
- Start drugiej edycji szkolenia
- Pierwsza konferencja na temat pracowników peer – Miasto Wiedeń
- Druga grupa peerów kończy szkolenie

2023

- Docelowo: jedna trzecia pracowników peer to osoby z doświadczeniem psychiatrycznym
- Spotkanie: „Peery w porównaniu międzynarodowym”
- Neunerhaus zostaje operatorem Peer Campus

2024

- Pierwsze szkolenia doskonalące dla pracowników peer
- Pierwsze szkolenia prowadzone przez pracowników peer dla profesjonalistów
- Dalszy rozwój Peer Campus

Tabela: Kompetencje i zadania – Peer vs. Pracownik socjalny

Peer-Mitarbeiter*in (Pracownik peer)	Sozialarbeiter*in (Pracownik socjalny)
Ekspertyza wynikająca z własnych doświadczeń	Analiza i ocena sytuacji mieszkaniowej
Wsparcie i doradztwo na równym poziomie („razem“)	Planowanie doradztwa i opieki
Wsparcie w codziennym życiu klienta	Pomoc w załatwianiu spraw urzędowych

Pomoc w kryzysach i trudnościach społecznych	Wsparcie w sytuacjach kryzysowych
Wspieranie stabilności mieszkaniowej	Doradztwo budżetowe
Indywidualna pomoc (czas wolny, sieci społeczne)	Towarzystwo w codziennym funkcjonowaniu
Wiedza oparta na doświadczeniu	Wyjaśnianie kwestii medycznych i psychospołecznych
Zmiana perspektywy	Wspieranie inkluzji społecznej
Praca w zespole interdyscyplinarnym	Praca sieciowa z instytucjami i działami wewnętrznymi
	Zmiana perspektywy
	Praca w zespole interdyscyplinarnym

Wspólne elementy — praca w tandemie

Wspólne kompetencje / wartość dodana współpracy

Zmiana perspektywy, różne spojrzenia i podejścia

Wykorzystanie różnych ról i doświadczeń

Wzajemne uzupełnianie się w pracy zespołowej

Różnorodne kompetencje specjalistyczne

Holistyczna i skuteczniejsza praca z klientem

11. Wyniki badania programu Housing First w Salzburgu na poziomie mikro, mezo i makro

12. Praca ekspertów przez doświadczenie w praktyce

Pracownicy peer jako grupa zawodowa

Pracownicy peer działają w różnych obszarach, wykorzystując swoje doświadczenie:

- w krajach niemieckojęzycznych: głównie w obszarze opieki psychiatrycznej i psychospołecznej jako asystenci zdrowienia
- w krajach anglojęzycznych: głównie w obszarze pomocy osobom bezdomnym (Wielka Brytania)
- w krajach skandynawskich: głównie w obszarze wsparcia osób z uzależnieniami

- w Belgii: w kontekście administracyjnym, jako odpowiedź na partycypację klientów
- w Austrii: od 2017 roku peery w pomocy osobom bezdomnym w Wiedniu, oferowane przez neunerhaus, finansowane i realizowane we współpracy z Fonds Soziales Wien

Wgląd w szkolenie: Proces rekrutacji

Kurs certyfikacyjny rozpoczyna się raz w roku, we wrześniu, i oferuje 20 uczestnikom bezpłatne miejsce szkoleniowe. Kurs trwa łącznie siedem miesięcy, a nakład pracy wynosi co najmniej jedenaście godzin tygodniowo.

Aplikacja pisemna → Obowiązkowe spotkanie informacyjne → Assessment grupowy → Rozmowa indywidualna

Wgląd w szkolenie: Struktura kursu certyfikacyjnego

Kurs

7 modułów po 16 godzin dydaktycznych

Praktyka

Udział w pracy placówek pomocy osobom bezdomnym, pomiędzy modułami 3 i 7 (min. 127 godzin)

Grupa nauki

Samodzielna nauka i wymiana z innymi uczestnikami, między modułem 1 a 7 (54 godziny)

Projekt końcowy

Wymagana kreatywność! Tekst, obraz, wideo, album, plakat itp. (15 godzin)

Dziennik nauki

Własne przemyślenia dotyczące modułów (16 godzin)

Rozmowa

Spotkanie refleksyjne z prowadzącym kurs (2 godziny)

Refleksja z praktyki

Co najmniej 2 spotkania po 3 godziny razem z członkami zespołu Peer Campus

Dzień zakończenia

1 dzień

Wgląd w szkolenie:

Kurs certyfikacyjny dla peerów w pomocy osobom bezdomnym

Dzień powitalny

Moduł 1

Moja droga do zostania pracownikiem/czką peer

Moduł 2

Indywidualnie czy w grupie – jak komunikuję się ja, a jak inni?

Moduł 3

Postawa krytyczna wobec dyskryminacji jako pracownik/czka peer

Moduł 4

Relacje międzyludzkie – tworzenie relacji i spotkań

Moduł 5

Zdrowie psychiczne i uzależnienia

Moduł 6

Spotkania i komunikacja

Moduł 7

Pracownik/czka peer w pomocy osobom bezdomnym – krok dalej

Dzień zakończenia szkolenia

Praca peer w neunerhaus Housing First

Cel funkcji: rozszerzenie oferty o perspektywę reflektowanej wiedzy wynikającej z doświadczenia

Główne zadania:

- *Wsparcie i doradztwo dla klientów w ramach rozmów w biurze, przez telefon, podczas wizyt domowych lub towarzyszenia im*
- *Wspieranie inkluzji społecznej*
- *Pomoc w procesach stabilizacyjnych*
- *Praca interdyscyplinarna w zespole*
- *Dokumentacja*
- *Udział w zebraniach zespołu, szkoleniach i superwizji*

Przykład z praktyki – wspólnota osób, para P.

- Para/wspólnota osób, oboje w wieku ok. 30 lat
- Kara pozbawienia wolności, potem bezdomność, mieszkanie bez umowy najmu
- Bezrobocie i długi są stałym, istotnym problemem pary
- Temat: zdrowie i uzależnienie
- Dzieci są umieszczone poza rodziną

Cele wsparcia:

- własna umowa najmu, mieszkanie przystępne cenowo i długoterminowe

- zadomowienie się w nowym środowisku mieszkaniowym

A następnie:

Tematy: zdrowie, regulacja zadłużenia, (przebywanie dzieci poza rodziną)

Temat poradnictwa / wsparcia	Kooperacje / partnerzy sieciowi	Interdyscyplinarne wsparcie, zakresy odpowiedzialności
 Zdrowie	Neunerhaus – centrum zdrowia	Peer (przełamywanie barier, towarzyszenie)
 Finanse i zabezpieczenie dochodu	MA40 (urząd ds. świadczeń finansowych)	SoA
 Mieszkanie: kontakt z administracją, czynszem, utrzymaniem	Wynajmujący	SoA
 Regulacja zadłużenia	Poradnia ds. zadłużenia	SoA (łączenie ze wsparciem ds. zadłużenia) Peer (motywowanie, towarzyszenie, zachęcanie do „pierwszych kroków”)
 Dzieci i alimenty (świadczenia / opieka)	MA11 (urząd ds. dzieci i młodzieży)	Peer SoA
 Praca i powrót na rynek pracy	—	Peer SoA
 Wsparcie psychospołeczne,	—	Peer SoA

stabilizacja w codziennosci

13. Niezależne, rozproszone i stałe mieszkalnictwo w Housing First oraz integracja ze społecznością lokalną

14. Wdrażanie „HF” w praktyce: narzędzia i działania

Kim jesteśmy?

Housing First – Centrum Ekspertyzy

Kim jesteś?

- Często próbuję tworzyć narzędzia, ale nie zawsze je priorytetyzuję
 - Mieszkam w Berlinie
 - W przeszłości sprawiałem(am) problemy sąsiadom
 - Lubię używać kreatywnych narzędzi w codziennych wyzwaniach zawodowych
 - Więcej słucham niż mówię
 - Mam duże doświadczenie z Housing First
 - Indywidualna uwaga przynosi realny efekt
-

Organizacja świadcząca usługi

Housing First – Centrum Ekspertyzy

Oś czasu – rozwój Housing First przy HVO-Querido

2006

Początek Housing First w HVO-Querido

2010

Wzrost liczby międzynarodowych zapytań o Housing First z powodu skuteczności i ekspertyzy

2016

Housing First staje się polityką lokalną w Amsterdamie.

Centrum Ekspertyzy rozpoczyna intensywne szkolenia w HVO-Querido, następnie na poziomie lokalnym i krajowym.

2021

Oficjalne powołanie Centrum Ekspertyzy.

Zakres rozszerza się poza Housing First o takie obszary jak:

- praca seksualna
 - handel ludźmi
 - stygmatyzacja
 - i inne tematy specjalistyczne.
-

Metodologia Housing First

Zasady HF

- Mieszkanie jest prawem człowieka
- Elastyczne wsparcie tak długo, jak to potrzebne
- Oddzielenie mieszkalnictwa od wsparcia
- Wybór i sprawczość
- Podejście oparte na mocnych stronach
- Zaangażowanie bez przymusu
- Redukcja szkód

Postawy wspierające pracę

- Autentyczność
- Samodzielność / Empowerment
- Aktywne słuchanie
- Pokora
- Empatia
- Zaangażowanie w rozwój
- Umiejętność przekładania wizji na praktykę

Kluczowe wartości

- Relacja
 - Zaufanie
 - Kierunek oparty na mocnych stronach
 - Wspólne działanie
-

Ludzie mają prawo do domu

Innowacyjne podejście: „Może być inaczej”

Kreatywne rozwiązania możliwe do zastosowania w trudnych sytuacjach, które wymagają alternatywnego działania.

Droga tradycyjna vs. alternatywna

Książeczka profili (Profile Booklet)

(narzędzie używane w pracy HF)

Osoby mają wybór i kontrolę

Role, które przyjmuje pracownik HF

- Nauczyciel
 - Opiekun
 - Mediator
 - Urzędnik / osoba znająca przepisy
 - Osoba kreatywna
 - Towarzysz / „buddy”
-

To proces równoległy

Inwestowanie w relację jest kluczowe.

BREAKING NEWS (humorystyczne przykłady aktywnego zaangażowania)

- „Jest tu nawet nowe piętro!”
 - „Tylko w Schinkelbuurt!”
 - „Nowy mieszkaniec na ulicy Sluiss!”
 - „Moment niespodzianki w piekarni Broodhys”
 - „Ymere – aktywne zaangażowanie”
-

Aktywne zaangażowanie (Active Engagement)

Stosowane konsekwentnie jako metoda pracy.

Redukcja szkód (Harm Reduction)

Proces zawsze przebiega równolegle u pracownika i klienta.
To **korzyść dla obu stron**.

Osoby mają wybór i kontrolę

Elastyczne wsparcie tak długo, jak to potrzebne

Podejście oparte na aktywnym zaangażowaniu

Zmiana kulturowa

Bez właściwej postawy nie ma otwartości na innowacje.

Cechy Housing First

- otwartość
 - refleksja
 - kreatywność
 - pokora
 - praca na mocnych stronach
 - umiejętność budowania relacji
-

Nauka może być zabawą

Play Time! 15 minut

– ćwiczenia, narzędzia, zabawy edukacyjne

Nauka może być przyjemna

15. Zwierzęta w ramach pracy wspierającej Housing First: złożone powiązania

Zwierzęta w pracy wspierającej Housing First: złożone powiązania

Muriel Allart, Bruksela

Smes ONG

Poprawa zdrowia psychicznego i integracji społecznej poprzez:

- wymianę między pracownikami sektora społecznego i zdrowotnego (Connect)
 - wspieranie pracowników pierwszej linii (Support)
 - działanie bezpośrednio z osobami w ich warunkach życia (Housing First)
-

Publikacja: po co? o czym?

(Linki do wersji FR i NL – pominięte w tłumaczeniu zgodnie z prośbą)

Zwierzęta w pracy wspierającej Housing First

Kim jesteś?

(jakie zwierzęta spotkałeś już w mieszkaniach HF?)

Czym jest zwierzę?

Definicja z belgijskiego prawa federalnego:

Zwierzę to „istota żywa obdarzona zdolnością odczuwania, mająca własne interesy i godność, korzystająca ze szczególnej ochrony.”
Prawo odróżnia zwierzęta „dzikie” i „domowe”.

Unijna definicja:

Zwierzęta są istotami czującymi, które mogą odczuwać i posiadają emocje. Europejskie zasady opierają się na **Pięciu Wolnościach**:

- wolność od głodu i pragnienia
 - wolność od dyskomfortu
 - wolność od bólu, urazów i chorób
 - wolność wyrażania naturalnych zachowań
 - wolność od strachu i stresu
-

HF = mieszkanie jest prawem podstawowym

Często trzeba je równoważyć z prawami:

- właścicieli mieszkań
 - sąsiadów
 - dzieci
 - partnerów
 - oraz zwierząt
-

Odpowiedzialności właściciela zwierzęcia

Obowiązki obejmują: odpowiednie jedzenie, przestrzeń, oświetlenie, ruch, temperaturę...

Prawo federalne:

Każdy, kto utrzymuje zwierzę lub jest zobowiązany o nie dbać, musi zapewnić mu opiekę, jedzenie i warunki bytowe odpowiednie do jego natury, potrzeb fizjologicznych i etologicznych, stanu zdrowia oraz stopnia rozwoju czy udomowienia.

Warunki mieszkaniowe (oświetlenie, temperatura, wilgotność, wentylacja itd.) muszą odpowiadać potrzebom gatunku.

A jeśli zasady nie są przestrzegane?

Co może zrobić zespół w przypadku zaniedbania lub przemocy wobec zwierzęcia?

Zanim skontaktujesz się z odpowiednimi służbami:

- Czy fakty zostały obiektywnie potwierdzone?
- Czy omówiono to z najemcą?
- Czy właściciel jest gotów coś zmienić?

- Jak mogę mu pomóc poprawić sytuację?
 - Czy zwierzę może być tymczasowo lub na stałe oddane komuś innemu?
 - Czy sytuacja może wkrótce poprawić się sama (nowe mieszkanie, większy dochód, leczenie)?
 - Czy ktoś inny (przyjaciel, inny opiekun, organizacja) może pomóc najemcy zrozumieć sytuację?
-

Czy kiedykolwiek zespół przyjął lub zajął się zwierzęciem najemcy? Jak to przebiegło?

Korzyści i wyzwania związane ze zwierzętami w Housing First

Korzyści

- towarzystwo i wsparcie emocjonalne
- struktura i poczucie odpowiedzialności
- ułatwienie kontaktów społecznych
- poczucie przynależności
- większa aktywność fizyczna

Wyzwania

- problemy sąsiedzkie
 - higiena i zniszczenia
 - komplikacje, gdy właściciela nie ma
 - nadmierna zależność emocjonalna
 - koszty finansowe
-

Czy właściciel mieszkania może zakazać trzymania zwierząt?

Bruksela, od 2024: właściciele nie mogą już po prostu zakazywać zwierząt w umowie najmu.

Mogą jednak regulować ich posiadanie, np.:

- zwierzę nie może powodować uciążliwości (hałas, agresja)
- mogą ograniczyć liczbę zwierząt lub niektóre gatunki

(Jak to wygląda w Twoim kraju?)

Interwencje z udziałem zwierząt (animal-assisted interventions)

Czy je znasz? Doświadczyłeś ich?

Terapia z udziałem zwierząt to podejście mające na celu poprawę dobrostanu osoby poprzez zaplanowaną, pozytywną relację ze zwierzęciem.

W Belgii niektóre projekty HF zaczęły stosować ją z psami.

Warunek:

- zgoda najemcy
- przeszkolone psy i pracownicy

Przykład:

„Próbowaliśmy terapii z psem u beneficjenta, który bardzo szybko staje się agresywny, także wobec pracowników socjalnych. W obecności psa jego zachowanie zmienia się całkowicie. Gdy czuje, że się nakręca, przytula psa zamiast się złościć.”

Ile to kosztuje?

Pies? Kot? Jedzenie, opieka weterynaryjna, żwirek...

Jak mogę pomóc jako pracownik HF?

Czy są zasoby w społeczności?

Jak zespół radzi sobie z niechcianymi zwierzętami?

Czy macie protokoły zapobiegania lub interwencji?
A co z kosztami?

Jakie masz doświadczenia ze zwierzętami?

Granice osobiste, fobie, strefy komfortu...
A co w sytuacji przemocy wobec zwierzęcia?

Dziękuję!

16. Kto ma za to zapłacić? Prawo do zasiłku zgodnie z zasadą „HF” - cz. 1

Wprowadzenie do systematyki EGH

Europejska Konferencja Housing First Partnerzy
Berlin, 6.11.2025

Ustawa o uczestnictwie w życiu społecznym (BTHG)

(opracowanie na podstawie Berufsförderungswerk Bad Wildbad gGmbH, 2025)

Etapy reformy

01.04.2017 – poprawa zasad uwzględniania dochodu i majątku

01.01.2018 – dalsze włączanie do SGB IX

01.01.2020 – zmiana planowania całościowego i planowania udziału

01.01.2023 – pełne przeniesienie do SGB IX, wyłączenie z pomocy społecznej, kolejne zmiany dot. uwzględniania majątku

Nowa definicja grupy osób uprawnionych

(opracowanie w oparciu o WHO, 2001)

Świadczenia EGH w kontekście Housing First

§113 ust. 1 SGB IX – świadczenia na rzecz udziału społecznego:

- równoprawny udział
- samodzielne i odpowiedzialne prowadzenie życia
- samostanowienie i odpowiedzialność w przestrzeni społeczeństwa

§113 ust. 2 – do świadczeń społecznych należą m.in.:

- asystencja (Assistenzleistungen)
-

Rozumienie „udziału / inkluzji”

(opracowanie w oparciu o WHO, 2001)

9 obszarów uczestnictwa

- uczenie się i stosowanie wiedzy
 - ogólne zadania i wymagania
 - komunikacja
 - mobilność
 - samoobsługa
 - życie domowe
 - interakcje i relacje społeczne
 - szczególne obszary życia
 - życie wspólnotowe, społeczne i obywatelskie
-

Asystencja (Assistenzleistungen, §78 SGB IX)

Cel: samodzielne radzenie sobie w życiu codziennym, w tym strukturyzacja dnia:

- prowadzenie gospodarstwa domowego
 - budowanie i utrzymywanie relacji społecznych
 - planowanie życia osobistego
 - udział w życiu wspólnotowym i kulturalnym
 - organizacja czasu wolnego, w tym sport
 - zapewnienie przestrzegania zaleceń lekarskich
-

Czy to pasuje do Housing First?

Jak uzyskać to wsparcie?

Od wniosku do świadczenia

Czym jest plan całościowy? (§121 SGB IX)

Plan całościowy służy:

- zarządzaniu, kontroli efektów i dokumentacji
- powinien być aktualizowany co 2 lata
- uwzględnia:
 - osobę uprawnioną

- przedstawiciela instytucji
 - osobę zaufania
 - bierze pod uwagę istniejące zasoby
 - respektuje prawo wyboru osoby uprawnionej
 - opiera się na narzędziu oceny potrzeb
-

Od czego zależy określenie potrzeby wsparcia?

- Problem zdrowotny
- Funkcje / struktury ciała
- Aktywność
- Uczestnictwo (partycypacja)
- Czynniki środowiskowe
- Czynniki osobowe

(opracowanie w oparciu o WHO, 2001)

Realizacja świadczeń EGH w kontekście Housing First

Możliwe są **asystencje w udziałach społecznych**.

Ustalane są one w formie **godzin świadczeń specjalistycznych** (Fachleistungsstunden) w planie całościowym.

Przykład – kraj związkowy Dolna Saksonia:

1 godzina świadczenia specjalistycznego = 50 min face-to-face,

- 10 min działań na rzecz osoby,
- 6 min pośrednich czynności,
- 15 min czasu dojazdu (jeśli faktycznie występuje).

Przyznawane jest **kontyngent miesięczny** na pół roku.

Zalety i wady w kontekście Housing First

Zalety

- wsparcie długoterminowe
- łatwiejszy dostęp do innych usług (struktura dnia, pomoc w uzależnieniach, APP)

- praca z celami i życzeniami osoby uprawnionej
- możliwość egzekwowania praw, jeśli spełnione są warunki
- stabilne finansowanie dla organizacji świadczących usługi

Wady

- długie procedury
- funkcja kontrolna instytucji finansującej
- z góry określone limity czasowe
- kryteria wykluczające w umowach o świadczeniach

- 17. Housing First w Sztokholmie - wnioski z 10 lat wdrażania**
- 18. Osoby queer w kryzysie bezdomności jako grupa docelowa „HF” – wymiana doświadczeń**
- 19. Doświadczenie domu we wspólnocie „HF” w Finlandii**
- 20. WOHNSCHRIM (organizacja) od projektów pilotażowych do programu ogólnokrajowego**
- 21. Kto ma za to zapłacić? Prawo do zasiłku zgodnie z zasadą „HF” - cz. 2**
- 22. Rola filantropii i „HF” w Europie**

Drugiego dnia wszystkich uczestników konferencji przywitał senator Kiziltepe. W trakcie tego dnia poruszone zostały następujące tematy:

- 1. Budowanie ram politycznych dla rozwiązania Housing First w Danii**
- 2. Odporność zaczyna się w zespole**
- 3. Ułatwianie kompleksowego zarządzania opieką w placówkach mieszkalnictwa wspomaganego**
- 4. Transformacja systemu pomocy w obszarze bezdomności: 15 lat Housing First w Anglii**
- 5. Rozszerzona sesja/wzmocnienie „HF”: rola krajowych sieci dostawców w zaawansowanych programach opartych na dowodach**
- 6. Od teorii do praktyki: Housing First we Francji**
- 7. Ścieżki budowania przynależności oraz integracja społeczna w „HF” dla młodzieży**

Konsekwencje dla modelu „Housing First”

- Mieszkanie = Fundament, ale integracja wymaga czegoś więcej
- Rekomendacje programowe:
 - Priorytetyzacja wsparcia relacyjnego (mentoring, zaangażowanie rówieśnicze)

- Integracja podejścia kapitału tożsamości
- Zmierzenie się ze stygmatyzacją i nierównościami systemowymi
- Uwzględnienie głosu młodzieży w projektowaniu i ewaluacji

HF do HF4Y

- Natychmiastowy dostęp do stałego mieszkania bez wymagań dotyczących gotowości
- Wybór konsumenta i samostanowienie
- Orientacja na zdrowienie
- Zindywidualizowane, ukierunkowane na klienta wsparcie
- Integracja społeczna i wspólnotowa

- Prawo do mieszkania bez wstępnych warunków
- Wybór młodzieży, głos młodzieży i samostanowienie
- Pozytywny rozwój młodzieży i orientacja na dobrostan
- Zindywidualizowane wsparcie bez ograniczeń czasowych
- Włączenie społeczne i integracja wspólnotowa

„To nie tylko model programu, ale filozofia, która ma wspierać Twoje podejście do stabilizacji mieszkaniowej młodzieży.”

Czy HF4Y NAPRAWDĘ działa?

„Mówienie, że Housing First nie działa, ponieważ wciąż są osoby w kryzysie bezdomności, jest jak twierdzenie, że szpitale nie działają, bo wciąż są chorzy ludzie.”

— dr Sam Tsemberis

Zakres Wsparcia

1. Wsparcie Mieszkaniowe

- Uzyskanie mieszkania
- Utrzymanie mieszkania
- Zwiększona wiedza i umiejętności dotyczące mieszkalnictwa i samodzielnego życia
- Ograniczenie pobytów w schroniskach interwencyjnych

2. Zdrowie i Dobrostan

- Zwiększony dostęp do usług i wsparcia
- Poprawa zdrowia
- Bezpieczeństwo żywnościowe
- Poprawa zdrowia psychicznego
- Ograniczenie szkód związanych z używaniem substancji
- Zwiększone poczucie bezpieczeństwa
- Poprawa samooceny
- Zdrowsze praktyki seksualne
- Zwiększona odporność

3. Dostęp do Dochodów i Edukacji

- Ustalenie celów dotyczących edukacji i zatrudnienia
- Zwiększone uczestnictwo w edukacji

- Wyższe osiągnięcia edukacyjne
- Większe uczestnictwo w szkoleniach
- Większy udział w rynku pracy
- Poprawa bezpieczeństwa finansowego

4. Wsparcie Uzupelniające

- Ustalanie celów osobistych
- Poprawa umiejętności życiowych
- Większy dostęp do niezbędnych usług niemedycznych
- Rozwiązywanie kwestii prawnych i sądowych

5. Włączenie Społeczne

- Zbudowanie lub odbudowanie naturalnych sieci wsparcia
- Zwiększone połączenia ze społecznościami wyboru
- Wzmocnienie zaangażowania i uczestnictwa kulturowego
- Uczestnictwo w znaczących aktywnościach

Znaczenie Wsparcia Rodzinnego i Naturalnego

Czynniki Ryzyka

- Izolacja i odłączenie
- Utrata tożsamości i poczucia przynależności
- Ryzyko chronicznej bezdomności
- Ryzyko wykorzystywania i wiktymizacji
- Trauma i problemy ze zdrowiem psychicznym
- Brak wsparcia i zasobów; brak połączenia z edukacją i zatrudnieniem
- Brak umiejętności zawodowych

Czynniki Ochronne

- Zwiększone wsparcie emocjonalne poprzez relacje
- Stabilność i bezpieczeństwo mieszkaniowe
- Pozytywny rozwój tożsamości i samoocena
- Umiejętności radzenia sobie i odporność
- Połączenie z zasobami i usługami
- Edukacja i zatrudnienie
- Umiejętności zawodowe

8. Przesiedlenie, bezpieczeństwo miejskie i praca na rzecz bezpieczeństwa inkluzywnego

9. Więcej niż mieszkanie: wspólne budowanie zdrowia, nadziei i wspólnoty

Do udziału w tym panelu został zaproszony prezes naszego stowarzyszenia - Piotr Olech. Trzeba zaznaczyć, iż to personalne zaproszenie wypłynęło od samego twórcy metody Housing First prof. Sama Tsemberisa. Głos prezesa przytaczam w całości.

Wystąpienie prezesa PSNM Piotra Olecha

Dziękuję za zaproszenie. To wielki zaszczyt i przywilej być tutaj z Państwem. Rozwijamy podejście Housing First od ponad pięciu lat, w kontekście, który do niedawna był zdominowany przez schroniska i usługi instytucjonalne. Chciałbym podzielić się naszym doświadczeniem budowania Housing First jako czegoś więcej niż mieszkanie — jako mostu między zdrowiem, nadzieją a wspólnotą.

Nauczyliśmy się, że zapewnienie ludziom domu to dopiero początek. Reszta to odbudowywanie życia, relacji i zaufania — zarówno do siebie, jak i do innych. Gdy uczestnicy otrzymują odpowiednie mieszkanie, zaczyna się prawdziwa historia. Od bezdomności i życia bez dachu nad głową do domowości — bo dom to coś więcej niż samo mieszkanie. I w tym procesie relacje odgrywają kluczową rolę. Głęboko wierzymy, że relacje mogą mieć charakter uzdrawiający.

W Polsce system wsparcia osób w kryzysie bezdomności wyrósł z logiki humanitarnej, charytatywnej i interwencyjnej — z zapewnienia schronienia i jedzenia. Przez lata warunkiem uzyskania mieszkania była tak zwana „gotowość”: trzeźwość, posłuszeństwo, społeczne dopasowanie. Osoby doświadczające bezdomności, aby otrzymać dom, musiały zachowywać się jak idealni obywatele, a nie jak zwykli ludzie.

Kiedy pierwsze programy Housing First pojawiły się około 2019–2020 roku w Warszawie, Gdańsku i Wrocławiu, była to prawdziwa rewolucja. Odkryliśmy, że nawet w systemie, który nie był do tego przygotowany, ludzie byli gotowi na mieszkanie. To system nie był gotowy na nich.

Druga lekcja, którą wyciągnęliśmy, jest taka, że mieszkanie to nadzieja. Nadzieja jest jedną z najbardziej niewidzialnych usług, jakie oferujemy — a jednocześnie jedną z najpotężniejszych. To nasza supermoc. Wielu uczestników Housing First wchodzi do programu z głębokim poczuciem porażki i nieufności. Przez lata byli „wspierani”, ale nikt tak naprawdę w nich nie wierzył.

Prawdziwa zmiana zaczyna się wtedy, gdy wsparcie przesuwają się z kontroli na relację opartą na akceptacji, wierze i zaufaniu. Gdy zaczynamy słuchać. Gdy osoba może popełniać błędy bez ryzyka utraty domu. To jest sedno tego, co budujemy — usług, które przywracają nadzieję, szanując sprawczość i człowieczeństwo. Zespoły nauczyły się, że nadzieja rośnie nie z sukcesu, lecz z konsekwencji — z powrotu po nawrocie, z oddzwania, z pozostawiania obok wtedy, kiedy inni już rezygnują. W ten sposób odbudowujemy emocjonalną infrastrukturę zmiany.

Trzecia lekcja brzmi: mieszkanie to społeczność. Deinstytucjonalizacja, nad którą pracujemy obecnie w Polsce, polega właśnie na rozwijaniu usług w społecznościach i na tworzeniu sieci relacji. Housing First jest jednym z najważniejszych fundamentów tej zmiany. Widzieliśmy, jak małe, sąsiedzkie programy potrafią tworzyć mikrospołeczności przynależności. Korzystanie z tych samych praw i zasobów, integracja z sąsiadami, relacje z rodziną i bliskimi — wszystko to ma znaczenie. Ważne są również relacje między uczestnikami i lokatorami programu.

Polskie doświadczenia, inspirowane praktykami portugalskimi, pomagają budować zdrowe więzi między uczestnikami. To drobne rzeczy, ale łącznie pokazują, że

integracja nie dzieje się w biurach — ona dzieje się przy stołach, na ławkach, w kawiarniach, restauracjach, w sąsiedztwach. Dlatego widzimy Housing First jako projekt społecznościowy, a nie tylko program społeczny. Kluczowe jest łączenie wsparcia mieszkaniowego z usługami lokalnymi: zdrowiem, edukacją, kulturą, sportem, zatrudnieniem — aby włączenie było wspólnym zadaniem.

Warto także podkreślić, jak wiele w Housing First zależy od relacji uzdrawiających. Relacji z domem — czyli przekształcania przestrzeni w miejsce, które naprawdę jest własne. Relacji z samym sobą — wewnętrznej i zewnętrznej. Relacji z rodziną i bliskimi, z sąsiadami i lokalną społecznością, z innymi uczestnikami programu, a także z zespołem wsparcia, szczególnie na początku drogi. Ważne są również relacje z instytucjami oraz z otoczeniem — środowiskiem, naturą i materialnym światem. To wszystko ma ogromne znaczenie dla odbudowy ludzi, którzy doświadczyli bezdomności.

Podsumowując: z polskiej perspektywy Housing First uczy nas, że zdrowie zaczyna się od bezpieczeństwa, nadzieja rośnie z zaufania, a wspólnota buduje się poprzez uczestnictwo. Zmiana zachodzi wtedy, gdy system zaczyna wierzyć w ludzi, a nie ich testować. A kiedy mówimy „więcej niż mieszkanie”, mamy na myśli głęboką transformację kulturową — od charytatywności do praw, od kontroli do połączenia, od schronienia do domu.

Bo ostatecznie Housing First to nie tylko dawanie ludziom mieszkań. To oddawanie ludzi społecznościom.

Dziękuję

Ponadto miały miejsce 3 bardzo ciekawe warsztaty, których tematy przytaczam:

- 1. Ekologiczne podejście do integracji społecznej zespołów „HF”: przykłady z Portugalii i Polski**
- 2. Zarządzanie mocnymi stronami Housing First: partnerstwo dla wzmocnienia**
- 3. Wierność metodzie Housing First i sposoby jej adaptacji**

Zespół nasz podzielił się chcąc jak najbardziej wykorzystać czas warsztatów, zatem wzięliśmy udział w zajęciach 1 i 3.

W trakcie warsztatu 1 przytaczano wydarzenia z pracy zespołów w obszarze integracji społecznej. Wskazywano zastosowane działania i dyskutowano o innych możliwościach rozwiązań w konkretnych przypadkach. Tutaj dość długie wystąpienie, połączone z prezentacją, miał gość z Brazylii. Uwidocznili nam, iż metodę Housing First można z powodzeniem wdrażać w naprawdę ekstremalnych warunkach.

Co do warsztatu 3, to był on prowadzony przez Sama Tsemberisa oraz Anę Stefancic. Tematem było przypomnienie podstaw badania zgodności programów Najpierw Mieszkanie z Modelem, szczególnie w kontekście adaptacji Modelu do lokalnych warunków poszczególnych krajów, społeczności. Powrócono do istoty i wagi prowadzenia ocen wierności Programów z Modelem, w tym nie tylko samego formularza ale też obserwacji spotkań zespołu, analizy dokumentacji, wywiadów z

osobami uczestniczącymi. W trakcie warsztatu przypomniano istotne elementy Modelu wpływające na efektywność Programu. Przedyskutowano różnice wynikające z adaptacji programów w różnych warunkach społeczno-gospodarczo-politycznych. Dzielono się strategiami przyjętymi w poszczególnych krajach, Programach, które mają zapewnić maksymalne przestrzeganie zasad Programu i wysoką zgodność z Modelem. Omówiono istotne elementy Modelu w kontekście oceny wierności i powiązania poszczególnych elementów ze wsparciem indywidualnym osób uczestniczących.

Podsumowując merytoryczne treści, jakie pojawiły się w czasie konferencji, można stwierdzić, że w innych krajach Housing First napotyka na podobne trudności co i w Polsce. Jednak w tematach LGBT, uczestnictwa kobiet i par w programach HF, włączania do pracy w programach Ekspertów Przez Doświadczenie, wykorzystania zwierząt czy adaptacji tych programów do pracy z młodzieżą nasi światowi partnerzy mają już gotowe rozwiązania, z których moglibyśmy skorzystać. Konferencja potwierdziła, że Housing First w Europie:

- rozwija się dynamicznie,
- różnicuje swoje podejścia,
- wzmacnia rolę Ekspertów Przez Doświadczenie (peerów),
- pogłębia współpracę interdyscyplinarną,
- integruje temat zdrowia, społeczności, zwierząt, młodzieży i legislacji,
- staje się ruchem społecznym.

Polska delegacja wyniosła z niej doświadczenia, które będą miały bezpośrednie przełożenie na rozwój krajowego systemu wsparcia. Dodam, że nasza ekipa była rozpoznawalna i przedstawiciele innych organizacji podchodzili, aby się przywitać oraz zamienić kilka słów. W kuluarach spotkania nie ograniczały się jedynie do podtrzymywania starych znajomości. Rozszerzaliśmy również sieć kontaktów. Udało się między innymi nawiązać znajomość i wymienić doświadczenia z grupą niemieckich peerów, co może się okazać szczególnie przydatne w najbliższym czasie. Mam tu na myśli tworzony właśnie model deinstytucjonalizacji usług w obszarze bezdomności oraz kształtującą się obecnie pod egidą Ogólnopolskiej Federacji na rzecz Rozwiązywania Problemu Bezdomności grupę Ekspertów Przez Doświadczenie. Ogromną wartością była także możliwość bezpośredniej rozmowy z twórcą metody HF - prof. Samem Tsemberisem z Nowego Jorku.

Hasłem, które szczególnie utkwiło mi w pamięci po tym wydarzeniu i z całą pewnością będzie mi jeszcze długo towarzyszyło jest zdanie: **NIE ROZMAWIAMY O LUDZIACH W KRYZYSIE BEZDOMNOŚCI - ROZMAWIAMY Z NIMI.**

Arkadiusz Nasiński